

Impulskontrollstörningar vid Parkinsons sjukdom: värt att veta för patienter

Vad är impulskontrollstörningar och hur vanliga är de vid Parkinsons sjukdom?

Impulskontrollstörningar består av en grupp överdrivna och/eller skadliga impulser och beteendestörningar som kan förekomma hos patienter med Parkinsons sjukdom (PS). De kännetecknas av ihärdiga tankar eller okontrollerbara impulser att göra något. De är ofta en biverkan av vissa mediciner. Patienterna själva vet ibland inte att detta är ett problem. Ungefär 10-20% av patienter med PS kan utveckla impulskontrollstörningar vid någon tidpunkt i deras sjukdom.

Vilka beteenden kan ses hos en Parkinsonspatient med impulskontrollstörningar?

Patienter med impulskontrollstörningar kan uppvisa beteenden så som:

- Spelberoende
- Hetsätande
- Köpberoende
- Hypersexualitet

Dessa beteenden kan bli ett problem eftersom de kan orsaka personliga, familje- eller sociala problem. Till exempel kan okontrollerat spelande leda till allvarliga ekonomiska problem. Hetsätande kan leda till viktökning.

Ett annat vanligt beteende kallas "punding", det vill säga upprepade meningslösa rörelser eller handlingar. "Punding" innebär att samma aktivitet utförs om och om igen, såsom att plocka isär och återuppbygga en dator eller att sortera böcker om och om igen i bokhyllan.

Är impulskontrollstörningar relaterade till läkemedel mot Parkinsons sjukdom?

Impulskontrollstörningar kan utvecklas hos alla personer med PS oavsett vilken behandling de har. Impulskontrollstörningar förekommer emellertid oftast hos patienter som behandlas med en läkemedelsgrupp som kallas dopaminagonister. Dessa omfattar:

- Pramipexol
- Ropirinol
- Rotigotin

Impulskontrollstörningar kan förekomma hos patienter som är obehandlade eller som behandlas med andra parkinsonläkemedel, men det är mindre vanligt.

Hur vet jag om jag riskerar att utveckla en impulskontrollstörning?

Patienter som tenderar att lätt söka sig till nymodigheter eller som är impulsiva kan löpa högre risk att drabbas av impulskontrollstörningar. Ett tidigare spel- eller alkoholmissbruk kan öka risken att drabbas. Män och yngre patienter förefaller att drabbas av impulskontrollstörningar oftare än andra. Den huvudsakliga riskfaktorn är dock användning av dopaminagonister, speciellt vid höga doser.

Vad ska jag göra om jag misstänker en impulskontrollstörning?

Det viktigaste steget är att känna igen en impulskontrollstörning direkt eftersom de kan leda till allvarliga finansiella- eller relationsrelaterade problem. Om du misstänker att du själv eller en familjemedlem kan ha en impulskontrollstörning, meddela din läkare. Du kan be om ett privat och konfidentiellt samtal. Om du tycker det är svårt att prata om situationen så kan du skriva ner problemen och frågorna för att sedan ta upp dem när du träffar läkaren. Precis som vid andra problem så är det

ofta till hjälp att ha din partner, vårdgivare, vän eller släkting med vid läkarbesöket. De kan hjälpa dig att finna sätt att övervinna situationen.

Ibland kan personer med impuls kontrollstörningar vara omedvetna om dessa eller deras konsekvenser. Patienter kan också hemlighålla impuls kontrollstörningar. Det är därför det är mycket viktigt för vårdgivare och familjemedlemmar att samarbeta med vårdpersonalen för att identifiera och kontrollera en impuls kontrollstörning.

Kan impuls kontrollstörningar behandlas?

Ja, impuls kontrollstörningar kan behandlas. Till att börja med kan din läkare justera din parkinsonmedicinering. Att minska dosen eller helt upphöra med en dopaminagonist hjälper ofta. Du bör inte sluta med eller ändra din parkinsonmedicinering utan medicinsk rådgivning. Om inte impuls kontrollstörningen är väldigt uttalad så kan man göra gradvisa medicinändringar för att undvika att de motoriska symtomen försämras. I vissa fall kan plötslig utsättning av läkemedel av typen dopaminagonister leda till abstinenssymtom så som:

- Ångest
- Depression och apati
- Utmattning (s.k. "fatigue")
- Sömnstörningar
- Generaliserad smärta

Tala med kvalificerad sjukvårdspersonal om det även förekommer depression eller andra humörstörningar. I vissa fall kan psykiatriska läkemedel hjälpa.

Att övervinna impuls kontrollstörningar kan vara en utmaning, men du kan hitta de strategier som fungerar bäst för dig. Kom ihåg att vara öppensinnad och ha regelbunden kontakt med dina sjukvårdskontakter och vårdgivare.